

Sygn. akt VI ACa 1262/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Regina Owczarek – Jędrasik

Sędzia SA – Teresa Mróz (spr.)

Sędzia SA – Marzena Miąskiewicz

Protokolant: – sekr. sądowy Beata Pelikańska

po rozpoznaniu w dniu 11 czerwca 2013 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa A. S.

przeciwko Bankowi (...) S.A. we W.

o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 12 czerwca 2012 r.

sygn. akt XVII AmC 1038/09

I. oddala apelację;

II. zasądza od A. S. na rzecz Banku (...) S.A. we

W. kwotę 270 zł (dwieście siedemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI A Ca 1262/12

UZASADNIENIE

Powódka – A. S. wniosła o uznanie za niedozwolone postanowienie wzorca umowy stosowanego przez pozwaną Bank (...) S.A. o treści „W okresie sześciu miesięcy od rozpoczęcia ochrony ubezpieczeniowej, Zakład (...) nie ponosi odpowiedzialności i jest zwolniony z obowiązku wypłaty świadczenia należnego z tytułu śmierci ubezpieczonego, jeżeli zdarzenie to nastąpi pośrednio lub bezpośrednio na skutek urazu, choroby somatycznej lub psychicznej rozpoznanych przed objęciem ubezpieczonego ochroną ubezpieczeniową”.

Powódka podniosła, że w myśl powyższej klauzuli zawartej w warunkach ubezpieczenia na życie kredytobiorców – klientów Banku (...) S.A. w W., ubezpieczyciel zastrzega wyłączenie swojej odpowiedzialności niezależnie od tego jakie informacje zostały podane przez ubezpieczającego w formularzu oferty lub na żądanie ubezpieczyciela przed zawarciem umowy. W ocenie powódki regulacja taka jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów, gdyż w myśl regulacji zawartych w art. 815§1 i 3 k.c. w zw. z art. 834 k.c. w przypadku ubezpieczeń na życie ubezpieczyciel nie ponosi odpowiedzialności za skutki okoliczności, które nie zostały podane do

wiadomości ubezpieczyciela, a o które ubezpieczyciel zapytywał w formularzu oferty albo przed zawarciem umowy w innych pismach, przy czym jeśli do wypadku doszło po upływie 3 lat od zawarcia umowy ubezpieczenia na życie, ubezpieczyciel nie może podnieść zarzutu, że przy zawieraniu umowy podano wiadomości nieprawdziwe, w szczególności, że zatajona została choroba osoby ubezpieczonej. Zdaniem powódki, w sytuacji gdy ubezpieczyciel nie żąda takich informacji, a zamiast tego zastrzega sobie możliwość oceny stanu zdrowia ubezpieczonego ex post to przenosi na uposażonego lub inne zainteresowane osoby niekorzystne skutki decyzji ubezpieczyciela co do nie pozyskiwania informacji pozwalających na prawidłowe oszacowanie ryzyka ubezpieczeniowego przed zawarciem umowy. Zdaniem powódki zakres wyłączeń ze względu na ogólne odwołanie się do chorób somatycznych może doprowadzić do sytuacji, w której zwykły katar, który pośrednio doprowadzi do śmierci ubezpieczonego będzie podstawą do wyłączenia odpowiedzialności ubezpieczyciela.

Pozwana Bank (...) S.A. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Podniosła, że kwestionowany wzorec jest stosowany wyłącznie przez (...) Towarzystwo (...) S.A., gdyż treść tego wzorca została zatwierdzona uchwałą Towarzystwa z 27 listopada 2008 r., zaś pozwana jedynie udostępnia wzorec kredytobiorcom przy okazji zawierania przez nich umowy kredytowej.

Pozwana zarzuciła brak legitymacji procesowej po stronie powódki, z tej racji, że możliwość ochrony na podstawie art. 479³⁶ – 476⁴⁵ k.p.c. dotyczy takich podmiotów, które według oferty pozwanej mogłyby zawrzeć z nią umowę, zawierającą postanowienie, którego uznania za niedozwolone żąda powódka, zaś w ocenie pozwanej, powódka nie mogłaby zawrzeć z bankiem takiej umowy ponieważ z bankiem zawierana jest jedynie umowa o kredyt.

Pozwana kwestionowała także możliwość stosowania art. 808§5 k.c. dla ustalenia legitymacji procesowej powódki, z uwagi na fakt, że przepis ten wszedł w życie 10 sierpnia 2007 r., podczas gdy umowa pozwanego z (...) Towarzystwo (...) S.A., której integralną część stanowią warunki ubezpieczenia na życie zawierające kwestionowane postanowienie została zawarta przed tą datą.

Wyrokiem z dnia 12 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo i orzekł o kosztach postępowania

Orzeczenie powyższe zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych Sądu Okręgowego:

Pozwaną łączy z (...) Towarzystwo (...) S.A. umowa z 4 stycznia 2006 r., na podstawie której udostępniana jest możliwość przystąpienia do ubezpieczenia klientom Banku (...) S.A., którym bank udzielił kredytu gotówkowego. Integralną część umowy stanowią Warunki (...) – klientów Banku (...) S.A., które są doręczane ubezpieczonemu. Przedmiotem ubezpieczenia są życie i zdrowie ubezpieczonego, a w ramach ubezpieczenia ubezpieczyciel zobowiązuje się do zapłaty określonych w umowie świadczeń w razie śmierci ubezpieczonego lub powstania w czasie trwania ubezpieczenia trwałej i całkowitej niezdolności do pracy ubezpieczonego. Warunki ubezpieczenia na życie zostały zatwierdzone przez Zarząd ubezpieczyciela uchwałą z 27 listopada 2008 r.

Paragraf 7 warunków ubezpieczenia przewiduje ograniczenia odpowiedzialności ubezpieczyciela. Między innymi ubezpieczyciel nie ponosi odpowiedzialności w okresie sześciu miesięcy od rozpoczęcia ochrony ubezpieczeniowej i jest zwolniony z obowiązku wypłaty świadczenia należnego z tytułu śmierci ubezpieczonego, jeżeli zdarzenie to nastąpi pośrednio lub bezpośrednio na skutek urazu, choroby somatycznej lub psychicznej rozpoznanych przed objęciem ubezpieczonego ochroną ubezpieczeniową.

Przystąpienie ubezpieczonego do ubezpieczenia jest dobrowolne i następuje po wyrażeniu zgody przez kredytobiorcę tj. złożeniu stosownego wniosku i złożeniu szeregu oświadczeń.

Kwota kredytu udzielanego przez pozwanego przeznaczona jest na finansowanie bieżących potrzeb kredytobiorcy oraz na pokrycie opłaty za udostępnienie ubezpieczeń kredytobiorcy w ramach umów ubezpieczenia grupowego.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo jest nieuzasadnione, gdyż pozwany nie stosuje wzorca umowy zawierającego kwestionowane postanowienie, a więc nie ma legitymacji procesowej biernej.

Sprawa niniejsza została wytoczona w oparciu o przepisy art. 479³⁶ – 476⁴⁵ k.p.c., w myśl których Sąd dokonuje abstrakcyjnej kontroli postanowień zawartych we wzorcach umów stosowanych w obrocie z konsumentami pod kątem ich zgodności z interesami konsumenta i dobrymi obyczajami jak tego wymagają przepisy art. 385¹ – 385³ k.c. Zasadniczo więc legitymacja bierna przysługuje przedsiębiorcy, który stosuje kwestionowane postanowienie.

Jak wynika z deklaracji w sprawie udostępnienia ubezpieczeń, konsument wnioskuje w nim o objęcie ochroną ubezpieczeniową przez (...) Towarzystwo (...) S.A. w zakresie i na warunkach przewidzianych w umowie ubezpieczenia na życie kredytobiorców – klientów Banku (...) S.A. Również same warunki ubezpieczenia w zakresie praw i obowiązków wynikających z umowy ubezpieczenia odnoszą się wyraźnie do konsumenta i określają jego sytuację prawną w relacji z ubezpieczycielem. Związek pozwanego Banku z umową ubezpieczenia jest więc tylko taki, że jest on tym, który konsumenta ubezpiecza na jego wniosek.

Sąd wskazał, że w stanie faktycznym niniejszej sprawy kluczowe dla rozstrzygnięcia, kto stosuje wzorzec jest ustalenie, relacji pomiędzy jakimi podmiotami dotyczy umowa. Jest to o tyle istotne, że, jak podkreślił Sąd pierwszej instancji, w doktrynie przyjmuje się, że pod pojęciem wzorca umownego rozumie się przygotowane z góry przez proponenta, przed zawarciem umowy, postanowienia kształtujące treść stosunku prawnego wiążącego strony. Istotne jest więc, jakiej treści stosunku prawnego wzorzec dotyczy. Wzorcem umownym może być każda nawet pojedyncza klauzula umowna narzucona przez jedną stronę stosunku prawnego z wyłączeniem możliwości rzeczywistego wpływu drugiej strony na istnienie i treść tego postanowienia, a tym samym na kształt nawiązywanego stosunku prawnego.

Wobec powyższego, jedna klauzula może stanowić wzorzec umowny, jeśli jest przygotowana przez jedną ze stron umowy dla wielu umów, które mogą być zawarte w przyszłości.

Poddana analizie klauzula zawarta we wzorcu w sposób jednoznaczny odnosi się do relacji pomiędzy ubezpieczonym a ubezpieczycielem, gdyż ogranicza odpowiedzialności tego drugiego wobec ubezpieczonego, czyli reguluje stosunek prawny pomiędzy tymi dwoma podmiotami. W żadnym zakresie kwestionowane postanowienie nie wpływa na prawa i obowiązki pozwanego banku a już w zupełności nie reguluje stosunku prawnego między bankiem a ubezpieczonym.

Powyższe rozważania dały Sądowi Okręgowemu podstawę do przyjęcia, że w okolicznościach niniejszej sprawy to ubezpieczycielowi należy przypisać stosowanie określonego wzorca.

Należało zatem uznać, że bank nie może być tym podmiotem, który odpowiada za stosowanie klauzuli w obrocie z konsumentami, pomimo tego, że niewątpliwie miał udział w tworzeniu treści wzorca stosowanego przez ubezpieczyciela skoro warunki ubezpieczenia stanowią także element umowy banku z ubezpieczycielem.

W tym stanie rzeczy Sąd uznał, że po stronie pozwanego banku brak jest legitymacji procesowej biernej, a tym samym powództwo w stosunku do niego winno ulec oddaleniu.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. obciążając nimi powoda stosownie do wyniku sporu na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. Oplatę sądową w wysokości 600 zł, od wniesienia której powódka była zwolniona, Sąd postanowił przejąć na rachunek Skarbu Państwa na podstawie art. 26 ust 1 pkt 6 oraz art. 113 ust. 4 w zw. z art. 96 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2005 r., nr 167, poz. 1398 ze zm.).

O publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym zarządzono na podstawie art. 479⁴⁴ § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego orzeczenia wywiodła powódka. Zaskarżając wyrok w całości, zarzuciła Sądowi Okręgowemu naruszenie przepisów prawa procesowego mające istotny wpływ na rozstrzygnięcie: art. 479 ind. 38 § 1 k.p.c. poprzez

przyjęcie, że pozwany nie stosował Ogólnych Warunków, art. 479 ind. 42 § 1 k.p.c. w zw. z art. 385 ind 1 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie w niniejszej sprawie, art. 233 § 1 k.p.c. poprzez uchybienie obowiązowi wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego w wyniku czego wyrok w zaskarżonej części nie znajduje oparcia z zgromadzonym materiale dowodowym oraz dokonanie przez Sąd Okręgowy dowolnej oceny materiału dowodowego poprzez ustalenie sądu, że Ogólne Warunki nie były stosowane przez pozwanego. Powódka zarzuciła również Sądowi Okręgowemu naruszenie przepisów prawa materialnego: art. 385 ind. 1 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że pozwany nie stosował Warunków (...) Banku (...) S.A., a w rezultacie nie zastosowanie tego przepisu do oceny paragrafu 7 ust. 1 Ogólnych Warunków, ewentualnie naruszenie art. 385 ind. 1 w zw. z art. 808 § 5 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że pozwany nie stosował Ogólnych Warunków i w rezultacie nie zastosowanie tych przepisów do oceny paragrafu 7 ust. 1 Ogólnych Warunków, naruszenie art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez niewłaściwe ustalenie, że Ogólne Warunki nie są elementem wzorca stosowanego przez pozwanego, w tym wzorca umowy o kredyt gotówkowy, a w konsekwencji przyjęcie, że pozwany nie stosował Ogólnych Warunków. Powódka zarzuciła również Sądowi Okręgowemu sprzeczność ustaleń faktycznych ze zgromadzonym materiałem dowodowym wyrażająca się w przyjęciu, że pozwany nie stosuje Ogólnych Warunków.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja powódki pozbawiona jest uzasadnionych podstaw prawnych i jako taka podlega oddaleniu.

W pierwszym rzędzie wskazać należy, że Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i trafnej oceny prawnej zebranego w sprawie materiału dowodowego, które Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne.

Zasadniczą kwestią wymagającą rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie jest to, czy pozwany „stosował” wzorzec umowy, jako że stosowanie wzorca warunkuje ocenę zawartego we wzorcu postanowienia w kontekście jego abuzywności. Rację ma Sąd Okręgowy podnosząc, że ocena, czy przedsiębiorca stosuje wzorzec umowy powoduje konieczność ustalenia relacji, między jakimi podmiotami zawarta jest umowa, z wykorzystaniem wzorca zawierającego zakwestionowane postanowienie, innymi słowy, treść jakiego stosunku prawnego jest poprzez ten wzorzec kształtowany. Analiza zakwestionowanego przez powódkę postanowienia prowadzi, zdaniem Sądu Apelacyjnego do jednoznacznego wniosku, że przedmiotowa klauzula odnosi się do relacji między ubezpieczonym a ubezpieczycielem, ponieważ ogranicza odpowiedzialność ubezpieczyciela wobec ubezpieczonego. Dlatego też bez znaczenia pozostaje fakt, że to pozwana w niniejszym postępowaniu proponuje konsumentowi – kredytobiorcy zawarcie umowy ubezpieczenia z konkretnym ubezpieczycielem, a umowa ubezpieczenia stanowi integralną część umowy kredytowej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie jest zasadny zarzut naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 385 ind. 1 k.c. w zw. z art. 808 § 5 k.c. W uzasadnieniu do projektu ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. (D. U. Nr 82 poz. 557) nowelizującej kodeks cywilny (między innymi art. 808 k.c.) projektodawcy wskazali na odmienną sytuację prawną ubezpieczającego i ubezpieczonego. Na pierwszym z nich ciąży obowiązek zapłaty składki ubezpieczeniowej, natomiast ubezpieczony ma ustawowe prawo żądania świadczenia ubezpieczeniowego wprost od ubezpieczyciela. Staje się więc beneficjentem umowy ubezpieczeniowej. Jakkolwiek wynikającą z powyższego konsekwencją jest to, że stronami umowy ubezpieczenia jest ubezpieczający i ubezpieczyciel, to jednak nie zmienia to stanowiska co do tego, że ubezpieczający nie stosuje zaskarżonego postanowienia zawartego we wzorcu, mając na uwadze jego treść odnoszącą się wyłącznie do stosunku między ubezpieczonym i ubezpieczycielem tj. wprowadzającą ograniczenie odpowiedzialności ubezpieczyciela wobec ubezpieczonego.

W doktrynie prezentowany jest pogląd, zgodnie z którym obecny stan prawny pozwala ubezpieczonym powoływanie się na naruszenie przez **ubezpieczyciela** przepisów o stosowaniu wzorców umownych i zgłaszać zarzut nieskuteczności poszczególnych postanowień, jeżeli tylko będą one dotyczyć ich praw i obowiązków.

W konsekwencji należy uznać za niezasadne podniesione w apelacji zarzuty naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów prawa materialnego oraz prawa procesowego.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku. O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 k.p.c. stosownie do jego wyniku.